

Науковий керівник: к. пед. н. Лещенко І. Т.

Маруцак І. В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

РОЛЬ СІМ'Ї У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ТА ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

У сучасному світі, коли нові тенденції набувають поширення серед суспільства, нові норми поведінки набувають популярності, методи виховання молодого покоління видозмінюються, суспільна орієнтація виокремлює нові шляхи розвитку, роль сім'ї теж зазнає певних змін. Впродовж останніх років спостерігається криза інституту родинних зв'язків. Тому, слід проаналізувати роль сім'ї у процесах формування особистості та виокремити деякі моменти.

Слід пам'ятати, що через кілька років більшість з сучасних молодих людей, що є сформованими особами зі своїми цінностями, опиняться на місці вже своїх батьків. Кожен для себе буде обирати принципи виховання своїх дітей, але істина залишається незмінна. Сім'я є найважливішою основою для формування та виховання особистості дитини. Тобто, наших подальших вподобань, норм поведінки, рис характеру, уявлення про світ, вміння розрізняти добро й зло. Звичайно, родина має фундаментальне значення для розвитку, формування та виховання майбутньої особи, але в цих процесах активну участь також беруть навчальні заклади, надбання кіномистецтва та літератури, засоби масової інформації (дивлячись на активні процеси глобалізації в XXI ст, це цілком закономірно) та низка інших факторів.

До питань взаємовідносин та значення сім'ї у вихованні дитини звертались багато вітчизняних та закордонних педагогічних майстрів: Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ж. Ж Руссо, К.Д. Ушинський, Г. С. Сковорода, О.В. Духнович, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, А.С. Макаренко, О.А. Захаренко, О.Є. Матвійчук та інші.

Варто зауважити, що становлення особистості дитини на пряму залежить від тих духовних та матеріальних умов, в яких вона зростає. Рівень освіченості батьків, їх духовна складова, цілі в житті, прийняті норми поведінки та ставлення до себе – усе це формує майбутні уявлення дитини про навколишній світ. Атмосфера в родині визначає її пріоритети та методи виховання. Культура взаємин між дітьми та батьками не може бути нав'язаною, вона є наслідком нашого свідомого вибору, досвіду та переконань, що формуються впродовж життя.

На жаль, на сучасному етапі розвитку суспільства частина молодих батьків допускаються помилок у процесі виховання, через свою психологічну неготовність до створення сім'ї, низьке матеріальне забезпечення, відсутність повноцінного духовного розвитку та інші причин. Можна виділити два основні моменти, що конкретизують характер проблем виховання:

По-перше, це може бути авторитарний стиль виховання, (що спостерігається “як норма” у старшого покоління радянських часів), необґрунтовані покарання різного характеру (тілесні ушкодження, психологічний тиск тощо), потурання примх, нездатність відповідно реагувати на конкретні ситуації (емоційна незрілість самих батьків).

По-друге, ігнорування проблем у своїй родині, як матеріального, так і духовного характеру, небажання щось змінювати чи елементарно придивитись до своєї дитини уважніше. Дивлячись на стрімку лінійну модель розвитку нашого суспільства, це найбільша помилка. Часто батьки не здатні або ж “не розуміють” почуттів, емоцій та переживань своїх дітей. Якщо дитина бачить хоча б, зацікавленість у свій бік щодо її емоційного стану то на

підсвідому рівні в неї виникає елемент довіри та бажання пояснити своїм рідним, що з нею відбувається [2, с.87].

Цінним є той факт, що саме особистісний приклад зазначав у своїх працях педагог О.В. Духнович. «Основи виховання варто закласти й розвинути батькам, – писав Духнович, – це їхній найприродніший обов’язок. Батьки є першими вихователями своїх дітей» [1,с.123]. Саме батьки є відповідальними за психологічний, духовний, емоційний розвиток дитини. Проблеми сімейного виховання порушував у своїх працях й А.С. Макаренко: “Педагогічна поема”, „Книга для батьків”, „Лекції про виховання дітей”. Педагог виокремив такі напрями виховання:

1. Виховання і розвиток у дитини інтелектуальних можливостей.
2. Морально-етичне виховання та формування людських чеснот: любов до старшого покоління, повага до себе, відповідальністю, чесність, справедливість.
3. Фізичне виховання та формування у дитини звичок та навичок для ведення здорового способу життя.[4, с. 137-140].

У своїй творчості відомий український педагог В.О. Сухомлинський, автор “Виховання патріотизму у школярів”, “Серце віддаю дітям”, “Праця і моральне виховання”, “Народження громадянина”, “Батьківська педагогіка” та інших творів, наголошував на важливій ролі виховання та формування ще в дитячому віці громадянських та національних почуттів. Важливе місце займає ідея самовиховання, коли людина відчуває нестачу у своїх знаннях та намагається вдосконалювати свої розумові здобутки. Також, педагог заперечував фізичні покарання: «Не допускайте, щоб до дитини застосовувалися фізичні методи впливу. Фізичні покарання є насильством не тільки над тілом, а й над духом людини; ремінець робить байдужими не тільки спину, але і серце, почуття[5].

Таким чином, можна зробити висновок, що для формування та виховання цивілізованої, прогресивної, гуманної та самосвідомої особи слід забезпечити дитині змалку відповідні соціально-економічні, духовні та естетичні засади. Вітчизняні та зарубіжні педагоги пропонували свої концепції та висловлювали погляди, щодо процесів виховання, його змісту й елементів. Основне правило, яке необхідно пам’ятати, проголошує незмінну істину – виховання дітей це перш за все, виховання самих батьків.

Список використаних джерел

1. Василева З.Н. Нравственное воспитание учащихся в учебной деятельности. – М.: Просвещение, 1978. 187 с.
2. Дудчак Г.С. Виховання особистості через створення оптимального середовища // Початкова школа. – 2006. – № 6 – С. 42-46.
3. Коменский Я. А. Великая дидактика – Избр. пед. соч.-М., Учпедгиз, 1955. – С. 243- 245.
4. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К.: Рад. школа, 1980. – 327 с.
5. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям: Рад. школа, 1972. – С.99-120.
6. Ушинський К.Д. Про народність у громадянському вихованні // Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. / ред. В.Н. Столетов та ін. - К.: Рад школа, 1983. - Т.1.: Теоретичні проблеми педагогіки. – С. 43-103.

Науковий керівник: к. п. н., доцент Лещенко І. Т.

Міхеєва О.С.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ПРИЧИНИ ВІДСТАВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ В НАВЧАННІ

Проблема відставання учнів у навчанні є однією з найактуальніших серед практичних проблем дидактики сучасної української освітньої системи.

Для початку потрібно з’ясувати, що таке неуспішність і розмежувати неуспішність та відставання.